

CORRESPONDENȚA DE RĂZBOI DIN ARHIVA MUREȘENILOR – ASPECTE PRIVIND SERVICIILE POȘTALE

Marinela Loredana BARNA¹

WAR CORREPDENCE FROM MURESENIOR ARCHIVE – ASPECTS OF POSTAL SERVICES

ABSTRACT

Aurel A. Mureșianu (1889-1950), the son of Phd. Aurel Mureșianu (1847-1909), was a reserve officer during the First World War.

In Mureșenilor Archive are kept 501 documents – war correspondence from 1914-1918, consisting of postcards, letters and telegrams. To these are added a number of 94 documents from 1919-1920. The correspondence is carried out between three members of the Mureșianu family: Aurel A., his mother - Elena (1862-1924) and his sister - Elena Aida (1891-1956).

Keywords: war correspondence, postal services, Mureșenilor Archive, First World War, Aurel A. Mureșianu.

Aurel A. Mureșianu (1889-1950), fiul lui dr. Aurel Mureșianu (1847-1909), a fost ofițer în rezervă în timpul Primului Război Mondial. Corespondența acestuia, păstrată în Arhiva Mureșenilor, cuprinde următoarele perioade: august-decembrie 1914, anii 1915, 1916 și 1917, lunile ianuarie, februarie, mai și septembrie ale anului 1918, ianuarie-noiembrie 1919, februarie 1920.

Datele destinatarului scrise pe corespondență au fost cele care au făcut posibilă reconstituirea traseului militar în timpul Marelui Război. Astfel, în perioada martie-noiembrie 1914, Aurel A. Mureșianu era stegar în cadrul Regimentului 5 Artilerie de teren, coloana 3 muniție artilerie, cu garnizoana la Târgu Mureș. Regimentul fusese format în 1914 ca parte a Diviziei 38 Infanterie honvezi a V Landwehr District (Cluj). În luna noiembrie, era înaintat la gradul de locotenent în cadrul aceluiași regiment.

În anul 1915, Aurel A. Mureșianu părăsea Transilvania. În primele două luni regimentul acestuia staționa la Neu Sandec (astăzi, Nowy Sącz, Polonia), în martie-iunie în Ucraina de astăzi, în iulie la Klattau (astăzi, Klatovy, Cehia), iar din septembrie și până la începutul lunii decembrie era din nou la Târgu Mureș. Din decembrie, corespondența familiei se îndrepta din nou spre Neu Sandec (astăzi, Nowy Sącz, Polonia).

Anul următor era încadrat în M.K. IV districtuală de honvezi, echipa de curs geniști, iar corespondența îi era adresată la Pojon (astăzi, Bratislava, Slovacia). În luna noiembrie, Aurel A. Mureșianu se găsea la Veszprém (astăzi, în Ungaria) și făcea parte din Regimentul 7 artilerie de teren, regiment format în anul 1914 ca parte

¹ Muzeograf, Muzeul Casa Mureșenilor, Brașov; e-mail: marilorebarna@gmail.com.

a Diviziei 41 de Infanterie honvezi a VII Landwehr District (Croatia-Slovenia), batalionul 13 de marș.

În ianuarie 1917 revenea la Târgu Mureș, iar în perioada februarie-august se afla la Arad, făcând parte din M.K. Divizia 41 honvezi artilerie montană, coloana 1 muniție artilerie. În septembrie se reîntorcea la Veszprém.

Anul 1918 a putut fi parțial reconstituit din cauza numărului limitat al corespondenței, doar șapte cărți poștale fiind păstrate în Arhiva Mureșenilor. Din cele trei cărți poștale expediate din Brașov de către Elena Mureșianu, două au fost returnate cu mențiunea „vissza”. La începutul anului acesta era încadrat în M.K. Divizia 41 honvezi ce avea baza la Budapesta.

Începând cu ianuarie 1919, foștii soldați din armata austro-ungară, alături de Corpul Voluntarilor Ardeleni de la Hârlău, au constituit diviziile 16 și 18 infanterie. Acestea au luptat pentru eliberarea Transilvaniei, pe frontul de pe Tisa și Maramureș. În luna ianuarie 1919, ofițerul în rezervă Aurel A. Mureșianu făcea parte din Divizia 16, Serviciul de Stat major, Biroul Artilerie.

În februarie 1920 se găsea la Bistrița, fiind demobilizat în același an.

În Arhiva Mureșenilor sunt inventariate un număr de 500 de documente – corespondență de război din anii 1914-1918, constituită din cărți poștale, scrisori cu plic și scrisori fără plic, precum și telegrame. La acestea se adaugă un număr de 94 de documente din perioada 1919-1920. Corespondența se poartă între trei membri ai familiei Mureșianu: Aurel A., mama acestuia – Elena (1862-1924) și sora acestuia – Elena Aida (1891-1956).

Corespondența este scrisă în general în limba română, iar un procent de 4,5% în limba germană. Sporadic apare corespondență în limba franceză², redactată de către Elena Aida Mureșianu.

Corespondența militară era scutită de tarif, în baza Regulamentului E-47 din 1913³. Încă din luna august a anului 1914, Aurel A. Mureșianu îi semnala mamei gratuitatea de care beneficia corespondența de război: „(...) scrisorile scrise către militari sunt scutite de porte, deci puteți scrie cât de mult, nu trebuie nicio marcă”⁴. Serviciile suplimentare, precum „Recomandat”, „Expres”, nu beneficiau de gratuitate și se taxau prin aplicarea unor mărci poștale suplimentare.

Corespondența avea frecvență mare, principalii corespondenți fiind Aurel A. Mureșianu și mama acestuia, Elena Mureșianu. Numerotarea corespondenței era folosită de ambii corespondenți și facilita răspunsurile sau părerile vizavi de anumite informații transmise. Conținutul scrisorilor a fost subiectul a două articole tipărite⁵ și cercetarea continuă.

² Arhiva Mureșenilor, Fond *Mureșeni*, dos. 555/13, doc. nr. inv. 16.024; dos. 556/1, doc. nr. inv. 14.848.

³ Octavian Tăbăcaru, *Corespondența „K.u.K. FELDPOST” 1914-1918. Catalog*, vol. I, Brașov, 2013, p. 1190.

⁴ Arhiva Mureșenilor, Fond *Mureșeni*, dos. 555/13, doc. nr. inv. 16.004.

⁵ Bianca Micu, *Corespondența lui Aurel A. Mureșianu către mama sa, Elena, păstrată în Arhiva Mureșenilor – 1916*, în: „Tradiție, istorie, armată”, Colecția Studii, vol. I, 2016; Idem, *Amintiri din spatele frontului: fragmente din corespondența Elenei Mureșianu către fiul său, Aurel, anul 1914*, în: „Acta Terrae Fogarasiensis”, III, Făgăraș, 2014.

Cele mai utilizate în corespondența dintre membrii familiei Mureșianu sunt cărțile poștale cu marcă fixă (5 fileri în perioada 1914-decembrie 1916, 8 fileri în perioada decembrie 1916-1918, 10 fileri în 1919, 10 bani din mai 1919), pe care apare și francatură suplimentară pentru serviciul „Recomandat”⁶, și cărți poștale militare. Aceste tipizate au titlul în limba germană, maghiară și română (începând cu 1919).

Elena Mureșianu este cea care folosește pentru prima dată cărțile poștale militare. Acestea erau trimise de la Brașov încă din martie 1914. Tot ea a fost cea care a folosit cel mai des acest tip de corespondență. Fiul acesteia a expediat cărți poștale militare în proporție de 50% din întreaga corespondență a primilor doi ani, ulterior folosindu-le tot mai rar.

O bogată corespondență s-a păstrat din perioada 1914-1917, în care mama și fiul foloseau adeseori câte două și chiar trei cărți poștale militare pentru o singură expediție. Deși încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea direcția poștelor transilvănene atenționa expeditorul să respecte spațiul destinat scrierii mesajului, întreaga suprafață a cărții poștale era folosită adeseori⁷.

Suportul cărților poștale militare a avut culori diverse, în Arhiva Mureșenilor fiind înregistrate cele de culori comune: roz și brun, și una de culoare gălbui⁸, mai rară.

Într-un număr redus s-au păstrat și cărți poștale ilustrate⁹ sau cărți poștale cu imagini sau text de propagandă. Imaginea lui Franz Joseph, împăratul Austriei și regele Ungariei, era folosită pe cărțile poștale militare ale anului 1915¹⁰. În anul 1917 au circulat cărți poștale cu timbru sec, ce înfățișau Statuia Sacrificiului Național. Pentru aceste cărți poștale nu mai era nevoie de marcă poștală, iar banii rezultați din cumpărarea lor erau folosiți drept colecte de război pentru familiile victimelor¹¹. Din anul 1918 s-au păstrat cărți poștale cu timbru sec, ce înfățișau armata austro-ungară în cadrul bătăliilor de la Isonzo din 1915¹².

Defectuoasa aprovizionare a oficiilor poștale din Transilvania după Marea Unire este reflectată și în corespondența expediată de la Brașov de către Elena Mureșianu, care folosește în anul 1919 cărți poștale militare austriece (datate mai-iunie și august), ungare (datate iunie-august) și românești (datate aprilie).

Un alt serviciu poștal folosit în corespondența de război a fost scrisoarea. În Arhiva Mureșenilor scrisorile păstrate sunt majoritatea cu plic și într-un număr mai mic fără plic. Poșta militară era folosită din nou pentru expedierea majorității scrisorilor. Aurel A. Mureșianu folosea adesea serviciul „Recomandat”, pentru care plătea diverse sume – 35 fileri în 1914, 30-45 fileri în 1915, 40 fileri în 1917, 40 bani în 1919, 45 bani în 1920.

⁶ Arhiva Mureșenilor, Fond *Mureșeni*, dos. 557/7, doc. nr. inv. 15.810.

⁷ *Ibidem*, dos. 555/12, doc. nr. inv. 15.555.

⁸ *Ibidem*, dos. 557/4, doc. nr. inv. 15.721.

⁹ *Ibidem*, dos. 555/11, doc. nr. inv. 15.548 și doc. nr. inv. 15.549; dos. 555/12, doc. nr. inv. 15.562; dos. 557/7, doc. nr. inv. 15.809.

¹⁰ *Ibidem*, dos. 557/6, doc. nr. inv. 15.787.

¹¹ *Ibidem*, dos. 557/7, doc. nr. inv. 15.810, doc. nr. inv. 15.811 și doc. nr. inv. 15.812; dos. 556/4, doc. nr. inv. 16.091 și doc. nr. inv. 16.093.

¹² *Ibidem*, dos. 534, doc. nr. inv. 17.796 și doc. nr. inv. 17.798.

Deși marca poștală în perioada războiului nu mai era importantă datorită corespondenței militare gratuite, francarea corespondenței este întâlnită în continuare. În perioada Primului Război Mondial, în Transilvania au circulat mărci poștale ungare. Tarifele poștale pentru Imperiul Austro-Ungar erau majorate în anul 1916, în două etape. Astfel, dacă în 1915 pentru o recomandată taxa era de 35 fileri, în noiembrie 1919 taxa ajungea la 80 fileri sau 40 de bani.

Pe corespondența anului 1919, păstrată în Arhiva Mureșenilor, erau aplicate mărci poștale ungare, alături de cele românești¹³, folosirea concomitentă fiind o altă consecință a perioadei de tranziție a administrației poștale. Singura scrisoare cu marcă poștală a anului 1920 păstrează șapte mărci poștale românești în valoare de 45 de bani, ce atestă plata serviciului „Recomandat” adnotat¹⁴.

Corespondența de război din Arhiva Mureșenilor păstrează ștampile ale oficiilor poștale civile după cum urmează: 1914 – Brașov, Târgu Mureș, Oradea Mare, Ungvar; 1915 – Brașov, Târgu Mureș, Munkács, Klattau; 1916 – Brașov, Târgu Mureș, Pojon, Veszprém; 1917 – Arad, Brașov, Timișoara, Veszprém; 1918 – Brașov, Budapesta, Cluj; 1919 – Brașov, Carei, Cluj, Debrețin, Nyiregyhaza; 1920 – Bistrița. De asemenea, se păstrează și ștampile ale unităților militare: 1914 – Comandament Regiment 5 Artilerie de teren¹⁵, 1915 – Comandament Regiment 5 Artilerie de teren¹⁶, 1917 – Divizia 41 Infanterie (artilerie)¹⁷, 1918 – Divizia 41 Infanterie¹⁸, 1919 – România Comandamentul Diviziei 16¹⁹.

Din anul 1915 s-au păstrat alte două tipuri de ștampilă aplicate pe corespondența de război expediată de Aurel A. Mureșianu. Ștampilă „Etappen Station” era uzitată în zona de ocupație, iar scrisoarea era expediată cu poșta „civilă” din Szolyva (astăzi se află în Ucraina)²⁰. O ștampilă provizorie de control, uzitată în oficiile din teritoriile administrate de Ungaria, era aplicată pe o scrisoare expediată din Munkács (astăzi se află în Ucraina)²¹.

Pe plicurile expediate apar suplimentar: ștampile ale cenzurii militare/civile²², adnotări de mână, etichete sau notificări imprimare. Etichetele de recomandare de pe plicurile scrisorilor expediate de Aurel A. Mureșianu erau folosite de către oficiile poștale din spatele frontului de pe teritoriul Imperiului și pe acestea apărea

¹³ *Ibidem*, dos. 556/2, doc. nr. inv. 15.195.

¹⁴ *Ibidem*, doc. nr. inv. 15.206.

¹⁵ *Ibidem*, dos. 555/14, doc. nr. inv. 16.034.

¹⁶ *Ibidem*, dos. 557/5, doc. nr. inv. 15.746.

¹⁷ *Ibidem*, dos. 555/5, doc. nr. inv. 14.859.

¹⁸ *Ibidem*, dos. 534, doc. nr. inv. 17.798.

¹⁹ *Ibidem*, dos. 556/2, doc. nr. inv. 15.182.

²⁰ *Ibidem*, dos. 557/4, doc. nr. inv. 15.715.

²¹ *Ibidem*, dos. 557/6, doc. nr. inv. 15.768

²² „Überprüft” – Arhiva Mureșenilor, Fond *Mureșeni*, dos. 557/6, doc. nr. inv. 15.794; „Zensuriert K.u.K. Mil. Briefzensur Brasso” – *Ibidem*, dos. 561/5, doc. nr. inv. 14.904; „Cenzurat Cluj” – *Ibidem*, dos. 556/2, doc. nr. inv. 15.176; „Brasov cenzurat” – *Ibidem*, dos. 557/1, doc. nr. inv. 15.619; „Cenzurat Blaj” – *Ibidem*, dos. 557/1, doc. nr. inv. 15.627; „Biroul cenzurei Brasov” – *Ibidem*, dos. 557/1, doc. nr. inv. 15.640; „Cenzurat oficial Oradea Mare” – *Ibidem*, dos. 557/1, doc. nr. inv. 15.638.

numele oficiului de prezentare. Serviciul „Expres” era indicat prin mențiunea manuscris²³.

Doar nouă telegrame s-au păstrat, tipizate maghiare și austriece din 1915, 1916, 1919 și două mandate poștale din 1915²⁴. Telegrama era folosită în corespondență atât de mamă, cât și de fiu.

Un unicat în Arhiva Mureșenilor este plicul de corespondență a cărui caracteristică principală era că nu cuprindea coală de scris pentru mesaj, ci numai anvelopa în care se expedia coala scrisă. Aurel A. Mureșianu îl expedia surorii sale în 1916, din Pojon (astăzi, Bratislava, Slovacia).

Coroșpondența militară păstrată în Arhiva Mureșenilor a circulat cu cinci poște militare de campanie/oficii poștale militare regulate: 23²⁵, 187²⁶, 209²⁷, 286²⁸, 415²⁹, care au ținut legătura între ofițerul aflat în spatele frontului și familia rămasă acasă.

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – Carte poștală cu marcă fixă, expediată în 1914 de către Elena Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 555/6, doc. nr. inv. 15.031).

Fig. 2 – Carte poștală cu marcă fixă, expediată în 1916 de către Aurel A. Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 556/4, doc. nr. inv. 16.064).

Fig. 3 – Carte poștală militară expediată în 1916 de către Aurel A. Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 556/4, doc. nr. inv. 16.071).

Fig. 4 – Carte poștală militară expediată în 1915 de către Aurel A. Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 557/4, doc. nr. inv. 15.721).

Fig. 5 – Plic expediat în 1920 de către Aurel A. Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 556/2, doc. nr. inv. 15.206).

Fig. 6 – Telegramă expediată în 1915 de către Elena Mureșianu (Arhiva Mureșenilor, dos. 561/5, doc. nr. inv. 14.988).

²³ Arhiva Mureșenilor, Fond *Mureșeni*, dos. 555/12, doc. nr. inv. 15.553.

²⁴ *Ibidem*, dos. 557/7, doc. nr. inv. 15.801 și doc. nr. inv. 15.803.

²⁵ A fost utilizat de Divizia de Infanterie 38 Honvezi cu baza la Cluj, în perioada august 1914-6 februarie 1917 în Galiția.

²⁶ A fost utilizat și de Brigada 16 Infanterie cu baza în Tirolul de Sud, în perioada noiembrie 1914-19 august 1917 în Bucovina.

²⁷ A fost utilizat pe frontul rusesc în perioada august-octombrie 1914, aprilie 1915-septembrie 1916, în Galiția.

²⁸ A fost utilizat de Divizia 5 de Infanterie cu baza la Olmütz din Moravia, în perioada august 1916-6 noiembrie 1918, în Galiția, Bucovina, Italia.

²⁹ A fost utilizat de Divizia de Infanterie 41 Honvezi cu baza la Budapesta, în perioada februarie 1917-octombrie 1919 în Italia.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

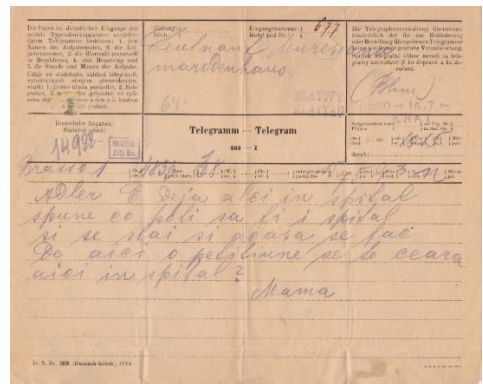

Fig. 6